

Addendum CRAFT-procedure: preventie van rijden onder invloed (V1.0)

Auteur:

H.G. Roozen

In opdracht van :

Regionaal Orgaan verkeersveiligheid Fryslân (ROF)

Copyright

H.G. Roozen
Addendum CRAFT: preventie van rijden onder invloed
© 2019, H.G. Roozen
Uitgegeven in eigen beheer
(email: info@communityreinforcement.com)

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Addendum CRAFT: preventie van rijden onder invloed

Inleiding¹

Alcohol wordt verantwoordelijk geacht voor 12-23% van het aantal verkeersongevallen en (dodelijke) slachtoffers. Jaarlijks in Nederland gaat het dan om 75 tot 140 verkeersdoden die veroorzaakt worden door rijden onder invloed.² Ongeveer twee derde van de alcohol gerelateerde ongevallen wordt veroorzaakt door bestuurders die ruim boven de toegestane hoeveelheid alcohol hebben genuttigd, deze groep noemen we zware alcoholovertreders.

In Nederland blijkt er jaarlijks 90.000 tot 125.000 zware alcoholovertreders te zijn, waarvan er in 2017 ruim 17.000 bestuurders werden aangehouden met een promillage van 0,8 of meer.³ Onder zware drinkers verstaan we echter verkeersdeelnemers die een alcoholpromillage hebben van 1,3 promille of hoger. Het is een relatief kleine groep van de automobilisten (0,2 procent). Maar deze kleine groep zware drinkers is wel verantwoordelijk voor een groot deel van de ernstige ongevallen in het verkeer.⁴

Het blijkt helaas dat het invorderen van het rijbewijs een gering effect heeft. Een veelbelovende richting die uit een recent rapport van het Trimbos⁵ naar voren kwam om het aantal alcohol gerelateerde verkeersovertredingen en -ongevallen terug te dringen is om preventie en behandeling meer te richten op de omgeving van de zware drinker. Het betrekken van de sociale omgeving kan de effectiviteit van interventies gericht op het tegengaan van rijden onder invloed versterken. De wetenschappelijke literatuur onderscheidt een aantal effectieve strategieën waarbij de sociale omgeving van zware alcoholovertreders in het verkeer betrokken kan worden die kunnen leiden tot een vergroting van de verkeersveiligheid, zoals CRAFT.

De persoonlijke betrokkenheid en de sociale verantwoordelijkheid wordt sterker gevoeld door naasten uit de directe omgeving. Hier kunnen met de sociale omgeving concrete afspraken worden gemaakt en vastgelegd over verkeersdeelname van de IP. Bij de uitwerking van deze handelingsperspectieven is er aandacht voor realistische opties en de juridische beperkingen die gelden voor ingrijpen.

Deze CRAFT procedure zou ook – daar waar mogelijk – als (CRA) systeemmodule afgenomen kunnen worden. Hiertoe dient de IP direct betrokken te zijn om het rijden onder invloed te voorkomen en willen deelnemen aan de sessie(s). In een dergelijke situatie dient er aandacht te zijn voor een goede timing bij het aansluiten bij de CSO en het oefenen van communicatievaardigheden. Een belangrijk voordeel is dat er gezamenlijke en directe afspraken kunnen worden gemaakt over verantwoordelijkheden om het terugdringen van alcohol in het verkeer te bewerkstelligen.

Deze CRAFT procedure kan in 2 individuele sessies worden aangeboden.

---

¹ Dank aan C.C. Breger voor haar commentaar op een eerdere versie van deze CRAFT procedure.

² SWOV (2018). *Factsheet rijden onder invloed*. <https://www.swov.nl/feiten-cijfers/factsheet/rijden-onder-invloed-van-alcohol>, geraadpleegd op 4 november 2018.

³ Kamerbrief over aanpak rijden onder invloed van alcohol. <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-justitie-en-veiligheid/documenten/kamerstukken/2018/03/07/tweede-kamer-brief-aanpak-rijden-onder-invloed-van-alcohol> Ministerie van Justitie.07-03-2018.

⁴ Goldenbeld, C., Blom, M. & Houwing, S. (2016). *Zware alcoholovertreders in het verkeer. Omvang van het probleem en kenmerken van de overtreeders*. Den Haag: SWOV.

⁵ De sociale omgeving van zware alcoholovertreders in het verkeer: preventie van rijden onder invloed (Lemmers, 2019)

Belangrijk nog is op te merken dat deze addendum niet losstaand dient te worden aangeboden, maar geïntegreerd dient te worden in een CRAFT pakket. Deze procedure verwijst ook naar diverse procedures die afkomstig zijn uit onderstaande boeken (specifiek: *Community reinforcement and family training (CRAFT): Klinische procedures voor het trainen van familieleden van problematische alcohol- en druggebruikers*). Een voorwaarde voor een correcte toepassing is dat een CRAFT training en supervisie noodzakelijk is.

Verwijzingen naar:

- Smith, J.E., & Meyers, R.J. (2004). *Motivating Substance Abusers to Enter Treatment: Working with Family Members*. New York: Guilford Press.
- Roozen, H.G., Meyers, R.J., & Smith, J.E. (2015). *Community reinforcement and family training (CRAFT): Klinische procedures voor het trainen van familieleden van problematische alcohol- en druggebruikers*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Taken en doelen voor CRAFT-procedure 9

Het eerste doel van deze sessie(s) is het huiswerk te bespreken en daarna een assessment te laten plaatsvinden inzake signalen van het onder invloed zijn door IP en aansluiten een routekaart te maken; oftewel een functieanalyse (F.A.) af te nemen. Kies per keer slechts één F.A.-formulier dat past bij de *situatie* van het te onderzoeken gedrag. Geef vervolgens een samenvatting van de verkregen informatie en geef voorbeelden van hoe de verzamelde informatie kan worden gebruikt om een veiligheidsplan te ontwikkelen. Als laatste kunnen hieruit doelen worden geformuleerd die worden meegeven als huiswerk.

- I Evaluatie van huiswerkopdracht (trainingsdoelen).
- II CRA-procedure Veiligheid in huis:
  - a) Assesement alcohol-intoxicatie signalen (*bij dreiging*)
  - b) Routekaart (FA) door familie/peergroep (*bij dreiging*)
  - c) Veiligheidsplan 'rijden onder invloed' (*bij dreiging*)
  - d) Zelfbeschermende maatregelen (*bij dreiging*).
- III Afsluiten en huiswerkopdracht.

Materialen

- ✂ Bijlage I t/m III Herken signalen van onder invloed zijn (3x)
- ✂ Bijlage IV Routekaart (F.A.) rijden onder invloed
- ✂ Bijlage V CRAFT zeven communicatiestappen
- ✂ Bijlage VI Circeldiagram
- ✂ Bijlage VII Veiligheidsplan 'rijden onder invloed' (I)
- ✂ Bijlage VIII Veiligheidsplan 'rijden onder invloed' (II)
- ✂ Bijlage IX Formulier Trainingsdoelen (kort)

I Evaluatie van het huiswerk

- 1 Heet de CSO welkom.
- 2 Vraag naar de uitvoering van het huiswerk c.q. de geformuleerde trainingsdoelen.
- 3 Laat de TvL-CSO scoren (of bijwerken) om de voortgang te bepalen en tevens om de huidige tevredenheid vast te stellen.

Opmerking 1: Zie hiertoe pagina 34-35 van CRA: Klinische procedures.

Checklist (1-3)

- *Vroeg naar het huiswerk van de vorige sessie.*
- *Bekrachtigde iedere inzet om de opdracht te voltooien.*
- *Besprak alle obstakels uitgebreid en hielp de CSO om ze weg te nemen.*
- *Vroeg wat de CSO heeft overgehouden aan de opdracht en in hoeverre die heeft bijgedragen aan de trainingsdoelen.*
- *Koppelde de bijdrage aan geformuleerde trainingsdoelen en bekrachtigers van de CSO.*

IIa Rijden onder invloed: assessment

- 4 Welke belangen (bekrachtigers) heeft de CSO om het rijden onder invloed van de IP te voorkomen?
Welke bekrachtigers zouden voor de IP een rol kunnen spelen? Inventariseer deze.

Opmerking 2: Voor het inventariseren van de bekrachtigers om nuchter te zijn tijdens het autorijden kan ook de FA worden gebruikt (zie IIb).

- 5 Maak een inschatting van de verkeersdeelname van de IP en dan specifiek over het risico op het rijden onder invloed van de IP door te vragen of er (recentelijk) sprake is geweest van een incident veroorzaakt door de IP. Indien ja, inventariseer deze incidenten.
- 6 Stel ook de frequentie en ernst ervan vast (hoogrisicosituaties) en welke contacten er zijn met instanties (politie, EMA, contact met CBR en/of strafrecht). Welke maatregelen zijn genomen? (boete, invordering rijbewijs, inbeslagneming voertuig, werk/celstraf)

Checklist (4-8)

- *Inventariseerde de bekrachtigers van zowel de CSO alsmede de IP om rijden onder invloed te voorkomen.*
- *Inventariseerde de verkeersdeelname van de IP waarbij er gereden werd onder invloed.*

6 Gebruik de bijlage *Alcohol-intoxicatie signalen* (zie bijlagen I t/m III) en stel vast:

- Met welke promillage de IP doorgaans nog achter het stuur kruipt;
- bij welke promillage hij/zij nog aanspreekbaar (beïnvloedbaar) is op zijn/haar gedrag;
- Welke signalen zijn te observeren en herkenbaar voor de CSO?

In sommige plaatsen in Nederland ben je pas dronken wanneer je echt niet meer kunt lopen (alcohol 150-250 mg/dl). Zou je met me mee willen kijken bij welke signalen van alcoholgebruik het rijden nog verantwoord zou zijn?

Opmerking 3: Relateer de normen en waarden omtrent alcoholgebruik van de groep/cultuur waar de IP (en CSO) deel van uit maakt aan de Alcohol-intoxicatie signalen.

Opmerking 4: Rijden onder invloed in het verleden is een krachtige voorspeller voor toekomstige gebeurtenissen.

7 Geef een rationale: werken met CRAFT impliceert veranderingen aanbrengen in de omgeving die gevolgen kunnen hebben voor de IP. Daardoor kunnen er ook ongewenste effecten ontstaan zoals afwijzing, isolement, agressie en geweld.

8 Vraag de CSO hoe hij/zij zich voelt bij bespreking van de rol van rijden onder invloed door IP.

IIb Assessment: routekaart (F.A.) (bij dreiging)

9 CRAFT gebruikt een specifiek routekaart/F.A.-formulier voor het beschrijven van het rijden onder invloed (bijlage IV).

In dit gesprek wil ik het graag met u hebben over de momenten dat de IP [NAAM], nadat hij veel alcohol heeft gedronken, toch nog achter het stuur kruipt. Ik doe dit aan de hand van een routekaart (functieanalyse) gericht op het rijden onder invloed [deze uitreiken aan de CSO].

• Besprak een of meerdere situaties dat het voorgekomen is dat de IP heeft gereden onder invloed.

• *Besprak ook de frequentie en ernst van een dergelijke situatie.*

• *Gaf een rationale om te vragen naar rijden onder invloed.*

• *Nam alcohol-intoxicatie signalen door.*

• *Informeerde of de CSO hier openlijk over kon spreken en of het onderwerp hanteerbaar is voor de CSO.*

Checklist (9-11)

• *Zie de voor de elementen de eerdere checklist Antecedenten, gedrag, en consequenten.*

• *Als aanvulling werden de rode vlaggen van het rijden onder invloed geïdentificeerd.*

• *Er werd vastgesteld dat de rode*

Wat denkt u dat voor hem/haar de triggers zijn vlak voor het rijden onder invloed (rode vlaggen)?

Opmerking 5: Mogelijk zijn er meerdere routekaarten nodig om voldoende onderscheid te maken met betrekking tot verschillende situaties en omstandigheden waarin de IP onder invloed gaat deelnemen aan het verkeer.

- 10 Benadrukte dat de CSO zelf niet verantwoordelijk is voor problemen die de IP kan veroorzaken, maar dat de informatie kan worden aangewend om het rijden onder invloed te verminderen.
- 11 Bespreek de triggers en 'rode vlaggen' en hoe voorspelbaar deze zijn als basis voor het opmaken van een veiligheidsplan.

vlaggen een zekere mate van voorspelbaarheid hebben.

- *Benadrukt werd dat de CSO niet verantwoordelijk is voor het rijden onder invloed.*
- *Besprak dat op grond van triggers en rode vlaggen een basis kan worden gelegd om anders te reageren in de toekomst.*

IIc Veiligheidsplan 'rijden onder invloed': sociale steun (bij dreiging)

Checklist (12-19)

- 12 Bespreek of er mensen zijn uit CSO's sociale netwerk die een rol kunnen spelen bij de dreiging van rijden onder invloed.
- 13 Gebruik hiertoe de sociale-netwerkcirkel (CRAFT-procedure 2) om een inventarisatie te maken van individuen die mogelijk een rol kunnen vervullen.
- 14 Bespreek om welke personen het gaat, de beschikbaarheid in veelvoorkomende situaties, de rol die de persoon kan hebben, bijvoorbeeld:
- Vervoersalternatieven toegankelijk en aantrekkelijk maken (steunend, of praktisch in de vorm van bijvoorbeeld vervoer (taxi), een slaapplek aanbieden, samen naar huis lopen, etc)
  - Ontmoedigingsmaatregelen om het rijden onder invloed stoppen, door het aanspreken van de IP en/of barmedewerker, innemen van autosleutels, etc.
- 15 Bespreek ook hoe ieder persoon uit het sociaal netwerk *verantwoordelijk* kan worden gemaakt en wat er dient te gebeuren (*taken*) bij specifieke signalen van de IP om verkeersdeelname in een situatie dat de IP onder invloed is te voorkomen.

- *Bespreek de beschikbaarheid van sociale steun en het belang ervan bij het waarborgen van de veiligheid.*
- *Bespreek op detailniveau hoe toegankelijk deze persoon is in de situatie van rijden onder invloed door IP.*
- *Bespreek tevens of het lastig is om met deze persoon te spreken over dit onderwerp.*
- *Bespreek wat de CSO graag zou willen van deze persoon (type steun).*
- *In het geval dat niemand beschikbaar is: nam het sociale netwerk door om alsnog iemand te identificeren.*

- 16 Bespreek in dit kader ook het mogelijke *omstandereffect*. Dit effect treedt vaak op als er sprake is van een noodsituatie, waarbij een aantal mensen toekijkt zonder hulp te bieden of pas veel te laat in actie komt. Redenen hiertoe zijn bijvoorbeeld:
- De omstander ziet dat anderen niet ingrijpen, en gaat er mede daarom er ten onrechte vanuit dat ingrijpen niet nodig is;
  - De omstander verwacht dat anderen wel zullen ingrijpen, of verwacht dat een ander al wel hulp heeft ingeschakeld;
  - De omstander verwacht dat andere omstanders waarschijnlijk de IP beter kennen en beter in staat zijn tot het bieden van hulp;
  - De omstander is bang om zelf in de problemen te komen.
- 17 Bespreek hoe deze perso(o)n(en) te benaderen. Noteer dit in de sociale-netwerkcirkel.
- 18 Bespreek op welke wijze er een verzoek kan worden gedaan bij ieder geselecteerd persoon uit het sociaal netwerk om de taken en rollen gerealiseerd te krijgen. Zie ook bijlage CRAFT zeven communicatiestappen.
- 19 Bespreek tevens of het moeilijk is voor de CSO om iemand in vertrouwen te nemen en het over het rijden onder invloed van IP te hebben.

Opmerking 6: Wanneer er geen of onvoldoende sociale steun is, bespreek dan hoe belangrijk dergelijke steun kan worden vergroot om de kans op het rijden onder invloed van IP te verkleinen de veiligheid te waarborgen.

IId Veiligheidsplan ‘rijden onder invloed’ (bij dreiging) Checklist (20-23)

- 20 Bespreek hoe de CSO in de huidige situatie reageert op het rijden onder invloed van de IP.
- 21 Bespreek tevens op welke wijze de CSO anders zou kunnen reageren en de noodzaak daarvan om in de toekomst de veiligheid te vergroten (response). Doe dit aan de hand van de triggers en rode vlaggen (triggermanagement).

- *Besprak de noodzaak om een nieuwe strategie/veiligheidsplan te ontwikkelen om de veiligheid van IP en diens omgeving te vergroten.*

Je geeft aan dat het belangrijk is om bij hem te blijven zodra hij luidruchtig gaat worden en met andere gemakkelijk allerlei

- *Hulp om een nieuwe strategie te ontwikkelen.*

discussies aangaat. Zodra je die waarneemt, vermijd je discussies en blijf je bij hem om hem vervolgens lopend naar huis te brengen, zoals we hebben afgesproken.

- 22 Bespreek of dit aspect ook gecommuniceerd kan worden met de IP. Zo ja, op welke wijze. Zie ook bijlage CRAFT zeven communicatiestappen.

Opmerking 7: Gebruik zo nodig CRAFT-procedure 3: Communicatie.

- 23 Geef aan dat het werken aan een veiligheidsplan slechts een onderdeel is van een breder pakket aan interventies om de veiligheid van de IP en diens omgeving in algemene zin te verbeteren.

Opmerking 8: Benadruk het belang van de rode vlaggen om adequaat te kunnen reageren bij de eerste signalen.

Iie Zelfbeschermende maatregelen (bij dreiging)

- 24 Bespreek op welke wijze de CSO en andere betrokkenen zichzelf kunnen beschermen en welke van deze zelfbeschermende maatregelen ingezet kunnen worden. De veiligheid van degene die wil ingrijpen moet voorop staan. Zeker omdat personen onder invloed sterk agressief kunnen reageren. Neem ook het Veiligheidsplan 'rijden onder invloed' (I) door (bijlage). Voorbeelden zijn:

- Ingepakte tas met persoonlijke bezittingen bij de uitgang.
- Lokale opvang (familie, burens, kennissen).
- Op de hoogte van justitiële interventies zoals contact met wijkagent en hoe de politie in te schakelen.

- 25 Bespreek de bekrachtigers die te maken hebben met het verbeteren van de relatie en bespreek tevens de emoties die het bij de CSO oproept om het te hebben over de inzet van zelfbeschermende maatregelen.

- *Veiligheidsplan omvatte een adequaat plan om op de eerste signalen (vroegtijdig) te reageren.*

- *Plaatste het veiligheidsplan binnen een groter kader van interventies ter verbetering van de veiligheid.*

Checklist (24-25)

- *Besprak verschillende maatregelen die bijdragen tot een betere zelfbescherming: op korte termijn de situatie kunnen verlaten, een plek om naartoe te kunnen gaan en justitiële stappen kunnen nemen.*

- *Besprak welke stappen het meest geëigend zijn voor de CSO.*

- *Besprak de bekrachtigers die te maken hebben met het nemen van zelfbeschermende maatregelen.*

- *Besprak welke emoties het oproept om het proces in gang te zetten.*

III Afsluiten en huiswerkopdracht

Checklist (26-28)

- 26 Pas regels voor het opstellen van een behandeldoel toe om minstens een behandeldoel en de actie/strategie te formuleren.
- 27 Noteer het behandeldoel en de uitgewerkte interventies op het formulier Trainingsdoelen en Veiligheidsplan 'rijden onder invloed' (II). Houd rekening met alle criteria behorend bij het stellen van een behandeldoel en interventies. Noteer het tijdsplan voor elke interventie in de laatste kolom van het formulier.
- 28 Maak een vervolgspraak.

- *Het behandeldoel en de actie/strategie waren kort geformuleerd en beschreven in meetbare termen van wat de CSO feitelijk zou gaan doen.*
- *Obstakels (haalbaarheid, controle en vaardigheden) die de uitvoering van de interventie bedreigden, werden besproken en waar nodig weggenomen.*
- *Het behandeldoel, de bijbehorende actie/strategie, en het tijdsplan werden op het formulier Trainingsdoelen genoteerd als opdracht.*
- *De opdracht(en) werd(en) gerelateerd aan bekrachtigers van de CSO.*
- *Liet de CSO de opdracht(en) herhalen aan het einde van de sessie en gaf ze mee als huiswerk.*
- *Informeerde naar wat de CSO verwacht dat de opdracht zal bijdragen aan de trainingsdoelen.*
- *Bekrachtigde iedere inzet om met de opdrachten aan de slag te gaan.*
- *Gaf huiswerk op.*

- *Maakte een nieuwe afspraak.*

Bijlagen I: Herken alcohol intoxicatie (IP) voor barmedewerkers

HOE KAN IK ALS BARMEDEWERKER VERANTWOORD ALCOHOL SCHENKEN?

Licht onder invloed

Als mijn gast...

- opgewekt is
- minder geremd is
- af en toe de stem verheft
- meer spraakzaam is

 ... dan merk ik dat op
en houd ik mijn gast in de gaten.

Duidelijk onder invloed

Als mijn gast...

- onoplettend is
- onhandig is
- moeite heeft met focussen
- luidruchtig is

 ... dan weiger ik alcohol
en bied ik een alternatief aan:
"Kan ik wat anders voor je inschenken?"

Zeer sterk onder invloed

Als mijn gast...

- wankelt
- mogelijk gaat braken
- mogelijk in slaap valt
- met dubbele tong praat

 ... dan weiger ik alcohol en bied ik hulp aan

Onderzoeksbureau Objectief & Trimbos-instituut ®

Bijlage II: Alcoholconcentratie in het bloed (BAC): Symptomen van alcoholgebruik

BAC	Symptoms
<50 mg/dL	Enige beperking in motorische coördinatie en denkvermogen
	Spraakzaam Ontspanning
50-150 mg/dL	Veranderde stemming (toegenomen welbevinden, opgewekt of juist ontevreden)
	Vriendelijkheid, terugetrokken of juist discussies aangaan
	Verminderde concentratie en beoordelingsvermogen Seksuele ontremming
150-250 mg/dL	Onduidelijke spraak (met dubbele tong)
	Aangetast loopvermogen, wankelen
	Onoplettend, onhandig
	Misselijkheid
	Dubbel zien
	Verhoogde hartslag
	Slaperigheid
Stemming, persoonlijkheid en gedragsveranderingen die plotseling, agressief en onpasselijk kunnen zijn	
300 mg/dL	Niet-reagerend / extreem slaperig
	Spraak incoherent / verward
	Geheugenverlies
	Braken Zwaar ademen
>400 mg/dL	Ademhaling vertraagd, oppervlakkig of gestopt
	Coma
	Dood

Verkregen via: Table 163.1 in Brust, J. C. M. (2005). Alcoholism. In L. P. Rowland (Ed.), *Merritt's neurology* (11th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins. and Table 1 in Vonghia, L., Leggio, L., Ferrulli, A., Bertini, M., Gasbarrini, G., Addolorato, G., et al. (2008). Acute alcohol intoxication. *European Journal of Internal Medicine*, 19(8), 561-567.

Bijlage III: Alcohol Intoxicatie Assessment (Signalen)

	Nuchter	Onder invloed	Geintoxiceerd
Spraak	Coherente, heldere spraak, normale toon/volume, kan spraakzaam zijn.	Kan overdreven spraakzaam zijn, is eigenwijs en onderbreekt anderen, kan struikelen over woorden, luid worden, ongepast taalgebruik, maakt grappen, en opmerkingen.	Belasterend taalgebruik, moeilijkheden met woord- en zinsbouw, luidruchtig en repetitief, incoherente spraak, onzinnig, onbegrijpelijk.
Coördinatie	Gecoördineerd, gebalanceerd, staat zonder hulp of ondersteuning.	Vertraagde reacties, heeft branie en af en toe wankelen en slingeren.	Knoeit met drank, strompelt, loopt tegen voorwerpen aan, kan niet zelfstandig staan of rechtop zitten.
Versijning/indruk	Opgeruimd, heldere ogen, alert.	Leeg of uitdrukingsloze expressie, alcohol adem, slordig uiterlijk.	Rooddoorlopen ogen, ogen verglaasd, Onvermogen om te focussen, verlopen uiterlijk, vermoeid en valt bijna) in slaap.
Gedrag	Gedraagt zich verstandig en ontspannen.	Overdreven vriendelijk of juist teruggetrokken, ongepaste en/of riskante acties, discussie aangaand, argumentatief, vervelend en minder aandacht, verhoogd alcoholgebruik.	Ernstig ongepaste acties en taalgebruik, grof, aanmatigend, agressief, grof, aanstootgevend, onaangenaam gedrag naar anderen.
	Monitoren	Interventie	Stoppen/verwijderen

Bijlage IV: CRAFT-routekaart (F.A.) Rijden onder invloed (IP)

Naam: .....

Geb. datum: .....

Datum: .....

Versie mei. 2019

Triggers		Gedrag (3)	Korte termijn	Lange termijn
Extern(1)	Intern(2)		Positieve (+) effecten (4)	Negatieve (-) effecten (5)
..... (gedrag/activiteit invullen)			specifiek/gewoonlijk (doorhalen wat niet van toepassing is)	
<p>Wie zijn er nog meer aanwezig als uw belangrijke ander gaat ..... (gedrag)?</p>	<p>Wat denkt uw belangrijke ander kort voordat hij/zij begint met ..... (gedrag)?</p>	<p>Hoe ziet het ..... (gedrag) van uw belangrijke ander eruit (omschrijf)?</p>	<p>Wat vindt uw belangrijke ander prettig aan het ..... (gedrag)?</p> <p>Wie, waar en wanneer (kolom 1)</p>	<p>Wat zijn de effecten van het ..... (gedrag) voor uw belangrijke ander op de volgende domeinen?*</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wonen: ..... - Huishouden: ..... - Werk/opleiding: ..... - Financiën: ..... - Sociaal netwerk: ..... - Sociale en recreatieve activiteiten: ..... - Alcohol- en/of druggebruik (IP): ..... - Alcohol- en/of druggebruik (CSO): ..... - Persoonlijke gewoonten: ..... - Relatie met partner: ..... - Familie: ..... - Kinderen: ..... - Politie en justitie: ..... - emotioneel: ..... - Communicatie: ..... - Gezondheid: ..... - Seksualiteit: ..... - Spiritualiteit en religie: ..... - Anders: .....
<p>Waar vindt het (gedrag) meestal plaats ..... (gedrag)?</p>	<p>Hoe voelt uw belangrijke ander zich lichamelijk kort voordat hij/zij gaat ..... (gedrag)?</p>		<p>Geef sommige plezierige gedachten weer die uw belangrijke ander ervaart tijdens het ..... (gedrag).</p>	
<p>Wanneer begint het ..... (gedrag)?</p> <p>Hoe spelen alcohol en/of drugs daarbij een rol? <i>Bijvoorbeeld op bepaalde dagen of op bepaalde tijden?</i></p>	<p>Hoe voelt uw belangrijke ander zich emotioneel kort voordat hij/zij gaat ..... (gedrag)?</p> <p>Wat is laatste wat er gedaan en/of gezegd wordt voordat er geweld wordt gebruikt?</p>		<p>Noem enkele plezierige lichamelijke sensaties die uw belangrijke ander ervaart tijdens het ..... (gedrag).</p>	
<p>Rode vlag Wat is laatste dat jij zegt en/of doet voordat je belangrijke ander ..... (gedrag)?</p>	<p>Rode vlag Wat is laatste dat gedaan en/of gezegd wordt voordat er ..... (gedrag)?</p>		<p>Wat voor plezierige emoties beleeft uw belangrijke ander tijdens het ..... (gedrag).</p>	

* De effecten op de domeinen in kolom 5 zijn afgeleid van de Tevredenheidslijst (TvL-CSO).

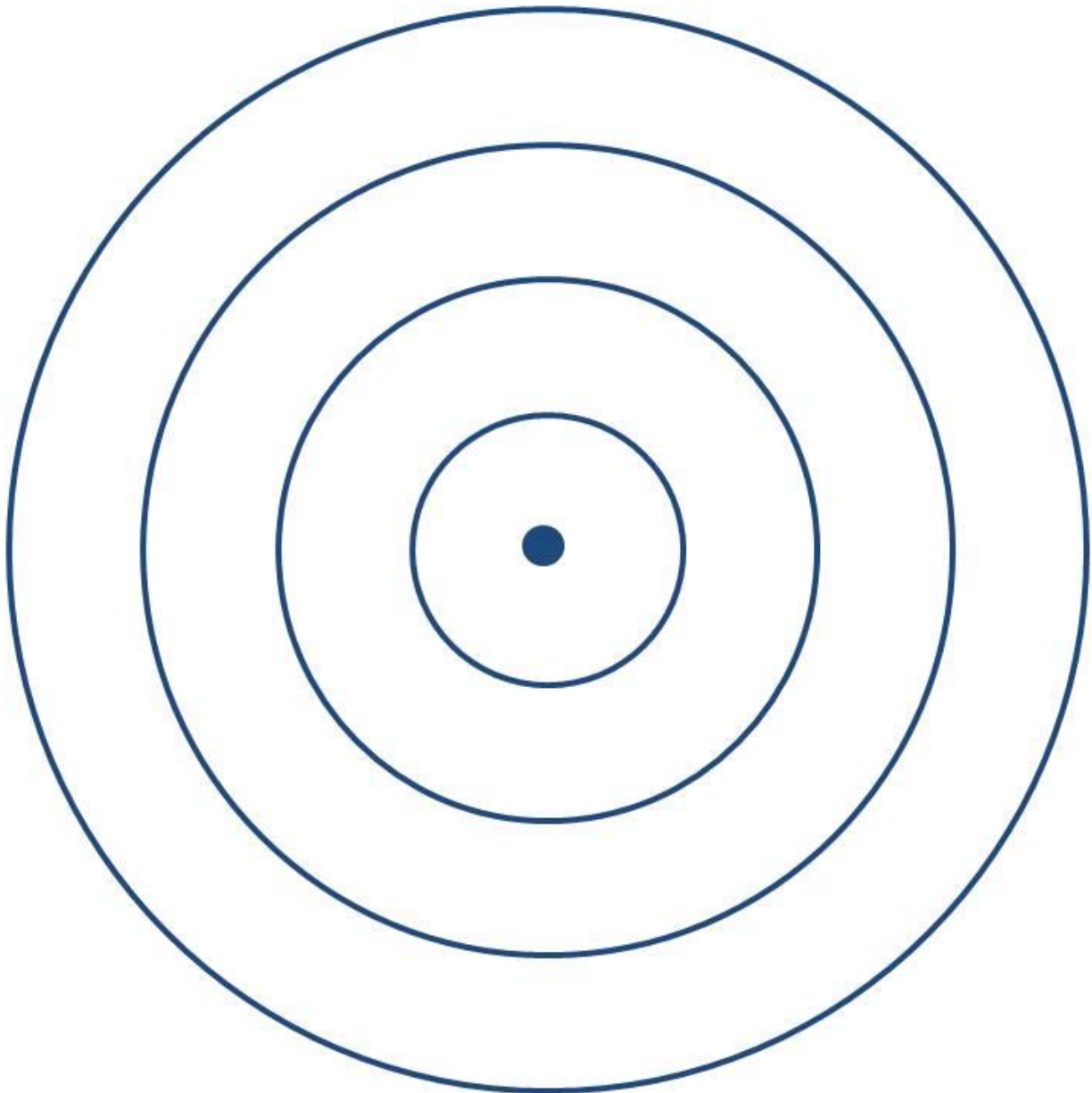
Deze functieanalyse is ontleend aan Meyers, R.J., & Smith, J.E. (1995). *Clinical Guide to Alcohol Treatment: The Community Reinforcement Approach*. New York: The Guilford Press.

Bijlage V: CRAFT zeven communicatiestappen

- 1 Korte formuleringen
- 2 Doelen en strategieën positief formuleren (wat wordt er gedaan?)
- 3 Specifieke, meetbare gedragingen gebruiken
- 4 Gevoelsreflectie (bijvoorbeeld: Ik zou het prettig vinden dat ...)
- 5 Begrip tonen (empathie).
- 6 Verantwoordelijkheid delen
- 7 Hulp aanbieden

Bijlage VI: Cirkeldiagram⁶

Op deze bladzijde staan enkele cirkels. In het midden staat een stip die u representeert. In de binnencirkel plaatst u mensen die erg belangrijk voor u zijn. In de twee middencirkels komen mensen die iets minder belangrijk voor u zijn. Mensen die weer wat minder belangrijk zijn, komen in de buitencirkel. Schrijf in de cirkels zoveel mogelijk mensen die voor u belangrijk en minder belangrijk zijn. Cirkels mogen leeg blijven, vol zijn of iets ertussenin.

---

⁶ Gebaseerd op Tracy, E.M., & Whittaker, J.K. (1990). The Social Network Map: Assessing social support in clinical social work practice. *Families in Society*, 71(8), 461-470.

Bijlage VII: Veiligheidsplan ‘rijden onder invloed’(I)

Rijden onder invloed is geen overtreding maar een misdrijf. Twee belangrijke voorwaarden om aan de preventie van ‘rijden onder invloed’ te werken bij uzelf en uw familieleden zijn: 1) *vervoersalternatieven toegankelijk en attractief maken* en 2) *ontmoedigingsmaatregelen om het rijden onder invloed stoppen*. Het kost doorgaans tijd om negatieve gewoonten te doorbreken en vergt het zetten van kleine stappen. Hoe vaker, extremer en langer er sprake is van ‘rijden onder invloed’ door de IP, des te groter is de kans dat dit gedrag alleen stopt met hulp van buitenaf.

a. Herken alcohol intoxicatie signalen. Identificeer de signalen van onder invloed zijn. Gebruik hiertoe de bijlagen. Stel deze vast en bespreek deze met de IP wanneer deze nuchter is. Voorkom discussies wanneer alcohol zijn/haar inschattingsvermogen beïnvloeden.

b. Zoek steun bij een vriend, een familielid of een steungroep. In plaats van zelf te proberen om te gaan met het ‘rijden onder invloed’ door IP, zoek hulp bij het vinden van oplossingen.

c. Verlaat de situatie. In sommige gevallen wanneer de IP agressief reageert betekent dit dat u als zelfbeschermende maatregel de kamer/huis moet verlaten.

d. Vervoersalternatieven. Bespreek met de IP en het sociale netwerk op welke wijze (specifieke situaties) kan worden voorkomen om onder invloed te gaan rijden. Bijv. door de organiseren van attractieve opties:

- Taxi, lift regelen;
- Openbaarvervoer (kaartje)
- Lopen;
- Hotel, Airbnb, overnachten bij vriend(in);
- Halen/brengen door familielid, vriend, etc.

e. Maak gebruik van ontmoedigingsmaatregelen. Het primaire doel daarvan is om rijden onder invloed te voorkomen door: het schenken van alcohol te stoppen (door aanspreken barmedewerker), autosleutels innemen, etc.

f. Schakel de politie in. Als er sprake van is van ‘rijden onder invloed’ of wanneer u sterk het vermoeden hebt dat dit gaat plaatsvinden (dreiging), neem dan contact op met de politie/wijkagent in plaats van te hopen dat het in de toekomst niet meer uit de hand zal lopen of vanzelf wel zal overgaan.

Bijlage VIII: Veiligheidsplan ‘rijden onder invloed’(II)

In die gevallen dat rijden onder invloed door IP geregeld voorkomt, is het raadzaam om een veiligheidsplan te hebben. Vul dit formulier in en tref de nodige voorbereidingen en maak het sociale netwerk mede-verantwoordelijk, zodat dit plan onmiddellijk in werking kan treden.

(De CRAFT-werkers kunnen u helpen bij het opstellen van dit veiligheidsplan).

Naam persoon uit circeldiagram:	Vervoersalternatieven	Ontmoedigingsmaatregelen	Situatie/bijzonderheden	Periode:
<ul style="list-style-type: none"> • ...Joop..... • ..... • ..... • ..... • ..... • ..... • ..... • 	<p>Haalt IP thuis op en brengt deze ook weer thuis bij het uitgaan (auto); (Bewust Onbeschonken Bestuurder, BOB).</p>	<p>Spreekt de barman aan wanneer IP te luidruchtig wordt.</p>	<p>Op zaterdagavond naar de kroeg (20.00 uur)</p>	<p>Voor een periode van 4 weken (datum t/m datum)</p>

Bijlage IX: CRAFT-formulier Trainingsdoelen

(korte versie)

Naam:	Datum:
-------	--------

Leefgebieden / Doelen:	Actie:	Tijdsbestek:
Op het gebied van .....* zou ik graag willen:		
Op het gebied van .....* zou ik graag willen:		
Op het gebied van .....* zou ik graag		

Leefgebieden / Doelen:	Actie:	Tijdsbestek:
willen:		

* Vul hier het desbetreffende leefgebied van de TvL in.

Deze vragenlijst is ontleend aan Meyers, R.J., & Smith, J.E. (1995). Clinical Guide to Alcohol Treatment: The Community Reinforcement Approach. New York: The Guilford Press.